

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Škola:	Střední škola obchodní, České Budějovice, Husova 9
Projekt MŠMT ČR:	EU PENÍZE ŠKOLÁM
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0536
Název projektu školy:	Výuka s ICT na SŠ obchodní České Budějovice
Šablona III/2:	Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Číslo šablony:	VY_32_INOVACE_ZPV_445
Předmět:	Základy přírodních věd
Tematický okruh:	Anorganická chemie
Autor, spoluautor:	Mgr. Josef Stoklasa
Název DUMu:	Sloučeniny dusíku
Pořadové číslo DUMu:	05
Stručná anotace:	Prezentace charakterizuje významné sloučeniny dusíku.
Ročník:	1.
Obor vzdělání:	66-51-L/01 Ekonomika a podnikání 65-42-M/02 Cestovní ruch
Metodický pokyn:	Materiál je určen pro frontální způsob vyučování.
Výsledky vzdělávání:	Žák charakterizuje sloučeniny dusíku a zhodnotí jejich využití v odborné praxi a v běžném životě, posoudí je z hlediska vlivu na zdraví a životní prostředí
Vytvořeno dne:	11.8.2013
Pokud není uvedeno jinak, uvedený materiál je z vlastních zdrojů autora.	

Sloučeniny dusíku

Amoniak (NH₃)

- V nepatrném množství ve vzduchu, sopečných plynech
- Vzniká rozkladem dusíkatých organických látek
- Za normálních podmínek bezbarvý, štiplavého zápachu, s leptavými účinky
- Je rozpustný ve vodě, na vzduchu hoří buď zcela na NO nebo neúplně na N₂
- Používá se ve vlasová kosmetice a chemickém průmyslu

Sloučeniny amoniaku

- Všechny sloučeniny jsou bílé krystalické látky většinou rozpustné ve vodě
- NH_4Cl (salmiak) – užívá se k pájení v suchých člancích
- $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$; NH_4NO_3 – průmyslová hnojiva
- $(\text{NH}_4)_2\text{CO}_3$ – součást kypřícího prášku

Autor: Kapitánka Nemo

Oxidy dusíku

- N_2O (rajský plyn) – užívá se v lékařství k narkózám, příměs do motorových paliv a dříve náplň do sifonových bombiček
- NO – vzniká reakcí dusíku s kyslíkem za vysokých teplot, je bezbarvý a snadno se oxiduje
- NO_2 – hnědočervený plyn, silně jedovatý, charakteristického zápachu, s vodou vytváří HNO_3

Kyseliny

- HNO_2 - slabá kyselina, stálá jen ve zředěných roztocích, její soli jsou rozpustné ve vodě
- HNO_3 – silná kyselina, 68%, uchovává se v tmavých lahvích, na světle se rozkládá, je silným oxidačním činidlem
- Oxiduje všechny kovy s výjimkou Au a Pt
- Fe, Cr, Al – s koncentrovanou kyselinou nereagují (pasivují se), reagují pouze se zředěnou kyselinou

- Oxiduje i některé organické látky ve směsi s H_2SO_4
- Výroba probíhá ve třech fázích:
$$4\text{NH}_3 + 5\text{O}_2 \longrightarrow 4\text{NO} + 6\text{H}_2\text{O}$$
$$2\text{NO} + \text{O}_2 \longrightarrow 2\text{NO}_2$$
$$3\text{NO}_2 + \text{H}_2\text{O} \longrightarrow 2\text{HNO}_3 + \text{NO}$$
- Soli dusičnany jsou dobře rozpustné ve vodě a jsou významnými průmyslovými hnojivy NaNO_3 (chilský ledek), KNO_3 (draselný ledek), NH_4NO_3 (amonný ledek)

Otázky k procvičení

1. Jaké jsou vlastnosti amoniaku? (snímek č. 3)
2. K čemu je využíván oxid dusný? (snímek č. 5)
3. Jmenujte dusíkaté kyseliny. (snímek č. 6)
4. Které kovy nereagují s koncentrovanou kyselinou dusičnou? (snímek č. 6)
5. Jak se vyrábí kyselina dusičná? (snímek č. 7)
6. Kde se využívají soli kyseliny dusičné?
(snímek č. 7)

Použitá literatura

- KOTLÍK, Bohumír a Květoslava RŮŽIČKOVÁ. *Chemie I v kostce: obecná a anorganická chemie, výpočty v oboru chemie*. 2. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 1999, 119 s. V kostce. ISBN 80-720-0319-4.
- FLEMR, Vratislav a Bohuslav DUŠEK. *Chemie pro gymnázia: obecná a anorganická chemie, výpočty v oboru chemie*. 1. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2001, 120 s. V kostce. ISBN 80-723-5147-8.
- FLEMR, Vratislav a Bohuslav DUŠEK. *Chemie pro střední školy: obecná a anorganická chemie, výpočty v oboru chemie*. 1. vyd. Překlad Jiří Svoboda. V Praze: Scientia, 1996, 165 s. V kostce. ISBN 80-718-3043-7
- Obrázek str. [cit. 2013-8-11] dostupný na http://commons.wikimedia.org/wiki/File:%C4%8Cpavkov%C3%A1_voda.jpg; CC-BY-SA